Autor Guste Santini
Petak, 06 Listopad 2000 14:13

U srijedu 4. listopada "Jutarnji list" iz pera uglednog novinara Ratka Boškovića analizira Unctadovo izvješće za 2000. godinu. Postavlja, ispravno, pitanje: **Što će Hrvatskoj poticaji za ulaganja u nova poduzeća kad to ne privlači strance?**

Ova tema je tim značajnija ako se ima u vidu da aktuelna vlast računa sa značajnim prilivom inozemnih greenfield investicija što bi imalo, razumje se samo po sebi, značajnih multiplikativnih učinaka na razvoj hrvatske privrede.

Stariji ekonomisti, i oni koji to nisu, sječaju se "Američkog izazova" iz 1967. godine J.J. Servan Schreibera. Pojava ove knjige uzbudila je tadašnju Evropu i, vjerojatno, dinamiziralo pozitivno određenje prema Evropskoj uniji. Tada je on ukazao na snažnu investicijsku aktivnost u Evropi nakon Drugogo svjetskog rata. Tada je to, pored političkih razloga tumačeno i kao podrška američke vlade vlastitom biznisu. Sve je to bilo pomalo točno.

Ono što nam se čini temeljnim i vrijednim, zbog čega sam i započeo ovaj napis "Američkim izazovom", jest rezultat njegove analize koja se kratko može interpretirati kao sve značajnije povezivanje razvijenih sa razvijenim zemljama dok ostale nerazvijene zemlje, tzv. periferija ili treći svijet, je bivao uključivan u procese temeljem prirodnih resursa nerazvijenih zemalja koji su bili pretpostavka dinamiziranju razvoja razvijenih zemalja. Naftni šok iz 1973. godine "gurnuo" je u stranu ovo vrlo vrijedno djelo.

Značaj njegove analize je u tome što je anticipirao treću tehnološku revoluciju iako mu argumentacija nije bila posve eksplicitna u tome smislu.

Globalizacija koja je tih godina već poodmakla stvorila je kritičnu masu koja je bila u stanju determinirati kretanja na globalnom planu. Stvaranje regionalnih tržišta bio je stanoviti odgovor na proces globalizacije. Poznati primjer je Evropska zajednica za ugljen i čelik iz 1951. godine, te Evropska zajednica za atomsku energiju iz 1957. godine.

Ovako širok uvod bio je potreban da se jasno identificira što znači tehnološko-tehnička revolucija danas i kakave su njezine posljedice.

Naime, u vrijeme Adama Smitha rad je bio pridružen kapitalu čija se proizvodna snaga odredila u supstiuciji prirodne energije što je omogućavalo promjenu kriterija investiranja i ubrzalo nove pronalaske koji su se uključivali u dostignutu tehničku podjelu rada. Ford je samo uspostavom proizvodne trake u automobilskoj industriji učinio dodatni korak. Suština se je sastojala u dugoročnosti kapitala i jednostavnom radu koji je "služio" taj kapital.

Treća tehnološka revolucija odnose iz osnova mjernja. Rad je kriterij investiranja i on je dugovorčan dok je kapital pridodat radu i sam po sebi je kratkoročan. Naime, ako se proizvodnja odredi kao kombinacija rada i kapitala tada stupanj osposobljenosti rada određuje učinkovitost kapitala izraženog kao tehnološki proces. Prema teme, da bi rad bio odgovarajući potrebno je njegovo dugoročno i stalno osposobljavanje dok kapital (izražen kao data tehnologija) traje vrlo kratko (između pet i sedam godina). Pojednostavljeno rečeno vrijeme se ubrzava kao takvo i ne ponaša se linearno. Ovo se

ponekad u definiranju ekonomske politike gubi iz vida. Hrvatska u tom pogledu nije izuzetak.

Iz iznesenog slijedi da je budućnost investiranja određena stupnjem obrazovanja i tako osposobljenog rada. To je prvi i najznačajniji uvjet za greenfield investicije. Ovo nikako ne znači da veličina nacionalnog tržišta (primjetan je dolazak stranih trgovačkih tvrtki u Hrvatskoj nakon "internacionalizacije" bankarskog sistema) i komparativne prednosti odnosne zemlje nemaju vrijednost. Što više, jasno je da posebnosti u hiperprodukciji roba i usluga predstavlja značajnu prednost za odnosnu zemlju.

Dosadašnja ulaganja u Hrvatsku uglavnom su se svodila na preuzimanje tvrtki s kojima su već postojale značajne poslovne veze, kao i položaj tih preuzetih tvrtki na nekom tržištu. Primjer Tesle je vjerojatno najpoznatiji slučaj.

Preuzimanje turističkih kapaciteta i prehrambene industrije svakako je od interesa stranim investiorima što će se provesti putem internacionaliziranih poslovnih banaka. Stoga sam, godinama, ukazivao na opasnost i "specifičnost" internacioinalizacije bankarskog sistema što je javnosti poznato.

Da li - i koliko - je to dobro za Hrvatsku budućnost ostaje da se vidi. Osobno smatram da je nužna bila, i još uvijek jest, koncepcija i strategija razvoja. Drugim rječima, zalažem se da Hrvatska u Evropu - putem koje će se globalizirati - uđe kao subjekt a ne kao objekt. Dosadašnja rasprodaja obiteljskog srebra svakim danom smanjuje broj "stupnjeva slobode".

Prema tome, svijet postaje bimodalna distribucija u kojoj će bogati biti bogatiji a siromašni siromašniji. Vrijeme se dinamizira i zaostaci u razvoju postaju gotovo nenadoknadivi. Stoga, ponavljam koncepcija i strategija razvoja zapravo znači šansu za Hrvatsku danas i sutra. To se mora učiniti danas jer će sutra biti prekasno.
Zainteresiranog čitaoca upućujem na moje eseje prezentiranje u djelu Ekonomska politika.